

## **Тема. Спілкування з однолітками. Стосунки між хлопцями й дівчатами**

**Мета:** знайомити учнів із моделями спілкування з однолітками; відпрацьовувати навички ефективного спілкування з однокласниками і друзями; обґрунтовувати необхідність дружніх стосунків із однокласниками, друзями; розвивати комунікативну компетентність; виховувати бажання бути справжнім другом.

**Тип уроку:** комбінований.

**Обладнання:** підручники, зошити, аркуші, картки із ситуаціями, висловами.

### **ХІД УРОКУ**

#### **I. Організаційний момент**

*Привітання вчителя. Установка на позитивний настрій.*

Я бажаю здоров'я моїй сім'ї.

Я бажаю здоров'я моїй шкільній родині.

Я бажаю здоров'я всім мешканцям міста (села).

Я бажаю здоров'я нашій планеті.

Нехай усі будуть щасливі!

#### **II. Актуалізація опорних знань. Мотивація навчальної діяльності учнів**

##### **1. Інтерактивна бесіда**

♦ У яких ситуаціях необхідно виявляти повагу й довіру?

♦ Чому можна довіряти тобі?

♦ Хто тобі допомагав у таких ситуаціях? *(На дошці записують різні варіанти відповідей: учитель, мама, товариш, однокласник, друг, перехожий, близькі, сусіди тощо.)*

♦ Виберіть із переліку тих, до кого найчастіше ви звертаєтесь по допомогу.

♦ Із ким у тебе дружні стосунки?

♦ Що ти порадиш людині, у якої не складаються дружні стосунки з іншими?

#### **III. Повідомлення теми й мети уроку**

*Девіз уроку: «Хто хоче мати друзів, сам має бути приязним» (Із притчі Соломона).*

#### **IV. Вивчення нового матеріалу**

##### **1 Релаксаційна гра «Вірний товариш»**

Сядьте зручно, заплющте очі, розслабтесь. Зробіть три глибоких вдихи...

Уявіть, що ви гуляєте стежиною в лісі. Довкола ростуть високі дерева. Ви чуєте пліскіт води, підходите до озера, дивитесь на воду. Вода прозора, і ви бачите своє відображення в ній.

І раптом відчуваєте, що ви тут не самі, є хтось поруч. І його присутність вас заспокоює, вам приємно, що він поруч. На воді ви бачите його відображення.

Це той, хто до вас ставиться добре, розуміє вас. Можливо, ви його знаєте, або бачите вперше. Ви відчуваєте, що це ваш вірний друг, якому ви можете цілком довіритися. Через деякий час ви починаєте говорити з ним. Він розповідає про ваше життя. І ви уявляєте, що тільки вірний друг може так багато про вас знати, розуміти ваші почуття. Можливо, у вас до нього є запитання або ви бажаєте йому щось розповісти? Ви можете зараз це зробити. Відповідь до вас прийде через думки, почуття. Тепер подякуйте своєму другові за підтримку й попрощайтесь на сьогодні з ним. Пам'ятайте, у будь-яку хвилину ви можете звернутися до нього.

Ще раз погляньте на своє відображення у воді. Потягніться, напружте і розслабте все тіло, повільно розплющуйте очі. Усміхніться.

♦ Хто був вашим вірним другом?

♦ Як ви почувалися?

♦ Чим зміг допомогти вам вірний друг?

*(Якщо діти не дають відвертої відповіді на всі запитання, то можна їм запропонувати записати відповіді в зошит.)*

## **2 Робота з термінами**

♦ Як ви розумієте, що таке дружба, товаришування?

*Дружба* — це взаємостосунки, ґруновані на здатності партнерів поділяти радість і тугу, пристрасі й страждання, захоплення успіхами, жалі й болі від невдач, це психологічна й ділова взаємодопомога.

*Товаришування* — це сталі міжособистісні стосунки членів одного колективу, коли є інтерес до спільної діяльності, взаємодопомога в загальній справі, схожість життєвих поглядів.

## **3 Вправа «Мікрофон»**

— Скільки ти маєш друзів?

— Чому всі назвали різну кількість друзів?

— Від кого залежить, будеш мати друзів чи ні?

## **4 Гра «Так — ні» (з оплесками)**

Обери риси, що характеризують справжнього друга:

♦ із ним цікаво;

♦ має гарні іграшки, настільні ігри, але нікому не дає ними гратися;

♦ дружить тільки заради власної вигоди;

♦ завжди готовий захистити свого друга;

♦ завжди готовий вислухати друга й допомогти;

♦ підбиває друга на погані вчинки;

♦ міняє друзів, як рукавички;

♦ намовляє проти когось інших дітей;

♦ не розкриває таємниць;

♦ відмовляє від небезпечних ситуацій і пропозицій тощо.

## **5 I варіант**

Перегляд відеосюжету «Квіти дружби»

*Обговорення:*

— Чому зів'яли квіти?

— Хто з героїв правильно обрав гру? Чому?

— Дайте пораду Їжачкові та Зайчику щодо попередження сварки.

## *II варіант*

### *Аналіз притчі про дружбу*

Старий вікінг Гімпр, сидючи на банкеті в колі своїх друзів, сказав так: «За все своє життя не було жодного вірного друга». Зі всіх сторін почали голосно говорити. Один сказав: «Адже це я запропонував тобі руку дружби, коли тебе вигнали з дому люті вороги!» Другий додав: «Коли вороги спалили твою хату, я допоміг збудувати тобі нову». Третій доповнив: «А хто в битві захистив тебе собою, як не я?». Гімпр дав таку відповідь: «Я пам'ятаю все, що ви зробили для мене й люблю вас, але ви — товариші в нещасті моєму. Дякую вам за це. А от у щасті в мене не було жодного друга, хоч і щасливим я бував не так часто. Це було, коли на полюванні я врятував короля, і він при всіх назвав мене найкращим другом. Усі мені говорили приємні слова, але серця друзів мовчали. Мовчали вони й тоді, коли я взяв шлюб із найкращою дівчиною місцевості».

*Висновок:* у щасті людина, мов на вершині гори, а серця людей повернуті донизу. Тому цінують ту дружбу, яка є міцною й у щасті, і в горі.

## *III варіант*

### *Аналіз змісту казки*

*Висновок:* треба навчитися дружити.

### **6 Вправа «Квітка дружби». Робота в парах**

На кольорових пелюстках діти пишуть правила дружби самим собі.

На дошці із пелюсток утворюють квітку «дружби».

Учитель може підготувати свій варіант квітки й запропонувати порівняти правила.

- Умій радіти успіхам друга.
- Завжди говори тільки правду.
- Не перекладай свою провину на іншого.
- Якщо щось пообіцяв, виконуй обов'язково.
- Не говори образливих слів.
- Будь стриманим, намагайся уникати конфліктів.
- Умій прощати.
- Не кидай друга в біді тощо.

### **7 Читання статті «Стосунки між хлопчиками й дівчатами»**

#### *Обговорення*

— Чому хлопчики вважають дівчат нецікавими співрозмовниками?  
Чому дівчаткам не цікаво з хлопчиками?

— Чи можуть дружити хлопчики й дівчата? (*Відповіді учнів*)

### **8 Робота в групах**

Хлопчики й дівчата записують на окремих аркушах п'ять своїх улюблених ігор, п'ять улюблених фільмів.

Порівнюють ці два списки. Чи є щось спільне в них?

— Які справи краще робити разом дівчатам і хлопцям?

*Висновок:* є багато справ, які веселіше робити разом.

### **9 Оздоровлювальна вправа. Весела зарядка**

Учитель включає відео «Весела зарядка» або якусь веселу музику.

За зразком учні виконують вправи веселої зарядки.

## **V. Узагальнення та систематизація матеріалу**

### **1 Практична робота. Моделювання ситуації спілкування з однокласниками та друзями**

#### *Завдання 1*

Три ситуації. Працюють за принципом: один — миттєве рішення, група — різні варіанти рішень, клас — вибір одного варіанта.

*Ситуація 1* — Тебе покарали за те, що зробив твій друг.

*Ситуація 2* — Ти загубив книгу однокласника.

*Ситуація 3* — Ти запізнився на урок.

*Висновок:* приймаючи рішення, дій так: зупинись, подумай, вибери.

#### *Завдання 2*

##### *Робота в групах*

Переробити форму висловів, зберігаючи їх зміст:

♦ «Ти зовсім не розумієш правила гри! Ми тебе не приймаємо. Іди звідси!»

♦ «Ти все читаєш і читаєш підручник цілий день. Тобі що, робити більше нічого? Ідімо гуляти!»

♦ «У тебе немає смаку, ти не вмієш одягатися: цю блискучу блузку не можна надягати з джинсами і кросівками!»

*Висновок:* висловлюй свої думки так, щоб не образити співрозмовника.

#### *Завдання 3*

##### *Гра «Так — ні»*

Якості, що сприяють ефективному спілкуванню хлопчиків і дівчаток: злий, чуйний, байдужий, нещирий, ворожий, терпимий, нетерпимий, спокійний, упертий, доброзичливий, порядний, брехливий, сором'язливий тощо.

#### *Завдання 4*

##### *Поясніть вирази:*

♦ «написано на обличчі»;

♦ «стався до інших людей так, як ти хочеш, щоб вони ставилися до тебе».

Чому важливо підтримувати шанобливі стосунки в спілкуванні з людьми?

### **2 Гра «Кільце дружельюбності» (див. додаток 2)**

## **VI. Домашнє завдання**

*I рівень.* Опрацювати статтю в підручнику.

*II рівень.* Скласти узагальнений портрет справжнього друга.

*III рівень.* Написати листа-пораду другові, у якого проблеми щодо дружніх стосунків із однокласниками.

## **VII. Підсумок уроку**

**Рефлексія** «Сьогодні я зрозумів, що...»

**Додаток 1**

**ДІВЧИНКА І РОМАШКА**

**В. Сухомлинський**

Сонячним ранком маленька дівчинка вийшла погратися на зеленій галявині. Раптом вона почула: хтось плаче... Прислухалася.

Плач долинав із-під каменя, який лежав у кінці галявини. Нахилилася дівчинка до каменя та й питає:

— Хто там, під каменем, плаче?

— Це я, ромашка, — почувся тихий, слабкий голос. — Звільни мене, дівчинко, гнітить мене камінь.

Відкинула дівчинка камінь і побачила ніжну стеблинку ромашки.

— Спасибі тобі, дівчинко, — сказала ромашка, зітхнувши на повні груди. — Ти звільнила мене з-під кам'яного гніту.

— Як же ти потрапила сюди, під камінь?

— Підманув мене камінь, — розповіла ромашка. — Була я маленькою насінинкою. Восени шукала теплого куточка. Камінь дав мені притулок, обіцяв оберігати мене від холоду та спеки. А коли я захотіла побачити сонечко, він ледве не задавив мене. Я хочу бути твоєю, дівчинко.

— Гаразд, будь моєю, — погодилася дівчинка.

Подружились дівчинка й ромашка. Щоранку дівчинка приходила до ромашки, і вони разом зустрічали сонечко.

— Як добре мені бути твоєю, дівчинко, — часто говорила ромашка.

— А коли б ти виросла у лісі або при дорозі? Якби ти була нічиєю?

— Я померла б від горя, — тихо сказала ромашка, — але я знаю, що нічийх квітів не буває. Вони завжди чийсь. Ось той маковий дзвіночок товаришує із сонечком. А ось та маленька квіточка незабудка — подруга весняного вітру.

Ні, квітка не могла б жити нічиєю.

*Запитання та завдання до казки*

♦ Як ви вважаєте, чи бувають «нічийі люди», «нічийі звірі», «нічийі дерева» тощо? Коли так трапляється?

♦ Як, на вашу думку, чи можуть рослини або тварини дружити з людиною?

♦ Розкажіть про свою дружбу з якоюсь рослиною чи твариною.

## Додаток 2

### Гра «Кільце дружелюбності»

Діти стають у коло, і кожен вибирає собі якусь професію. Педагог просить дітей уявити, що чарівне кільце дружелюбності допомагає людям різних професій. Потім він обходить усіх дітей і вкладає в руку одного з них кільце дружелюбності. Той, кому воно дісталось, розповідає, чим дружелюбність може зарадити людині обраної ним професії в її роботі (наприклад: «дружелюбному лікареві хворі охочіше розкажуть про свій біль і занепокоєння, і йому легше буде призначити необхідні їм ліки»; «дружелюбному провідникові пасажери подарують багато усмішок і підтримуватимуть у його вагоні порядок та чистоту»; «дружелюбному продавцеві покупці подарують приязні слова, і йому не доведеться витратити сили на суперечки» тощо).

Потім, коли вже дитина розповіла про своє бачення тієї чи іншої професії, вона вкладає кільце в руки свого товариша в колі, і гра триває далі.

*Запитання та завдання для бесіди*

- ♦ Як ви гадаєте, чи можна одночасно зробити одразу кілька добрих справ?
- ♦ Чи вдавалося вам коли-небудь досягти цього?
- ♦ Чи були у вашому житті моменти, коли ваша дружелюбність змогла пом'якшити чиюсь ворожість?

## Додаток 1

### ДІВЧИНКА І РОМАШКА

В. Сухомлинський

Сонячним ранком маленька дівчинка вийшла погратися на зеленій галявині. Раптом вона почула: хтось плаче... Прислухалася.

Плач долинав із-під каменя, який лежав у кінці галявини. Нахилилася дівчинка до каменя та й питає:

— Хто там, під каменем, плаче?

— Це я, ромашка, — почувся тихий, слабкий голос. — Звільни мене, дівчинко, гнітить мене камінь.

Відкинула дівчинка камінь і побачила ніжну стеблинку ромашки.

— Спасибі тобі, дівчинко, — сказала ромашка, зітхнувши на повні груди. — Ти звільнила мене з-під кам'яного гніту.

— Як же ти потрапила сюди, під камінь?

— Підманув мене камінь, — розповіла ромашка. — Була я маленькою насінинкою. Восени шукала теплого куточка. Камінь дав мені притулок, обіцяв оберігати мене від холоду та спеки. А коли я захотіла побачити сонечко, він ледве не задавив мене. Я хочу бути твоєю, дівчинко.

— Гаразд, будь моєю, — погодилася дівчинка.

Подружились дівчинка й ромашка. Щоранку дівчинка приходила до ромашки, і вони разом зустрічали сонечко.

— Як добре мені бути твоєю, дівчинко, — часто говорила ромашка.

— А коли б ти виросла у лісі або при дорозі? Якби ти була нічиєю?

— Я померла б від горя, — тихо сказала ромашка, — але я знаю, що нічийі квітів не буває. Вони завжди чийсь. Ось той маковий дзвіночок товаришує із сонечком. А ось та маленька квіточка незабудка — подруга весняного вітру.

Ні, квітка не могла б жити нічиєю.

*Запитання та завдання до казки*

♦ Як ви вважаєте, чи бувають «нічийі люди», «нічийі звірі», «нічийі дерева» тощо? Коли так трапляється?

♦ Як, на вашу думку, чи можуть рослини або тварини дружити з людиною?

♦ Розкажіть про свою дружбу з якоюсь рослиною чи твариною.

## Додаток 2

### **Гра «Кільце дружелюбності»**

Діти стають у коло, і кожен вибирає собі якусь професію. Педагог просить дітей уявити, що чарівне кільце дружелюбності допомагає людям різних професій. Потім він обходить усіх дітей і вкладає в руку одного з них кільце дружелюбності. Той, кому воно дісталось, розповідає, чим дружелюбність може зарадити людині обраної ним професії в її роботі (наприклад: «дружелюбному лікареві хворі охочіше розкажуть про свій біль і занепокоєння, і йому легше буде призначити необхідні їм ліки»; «дружелюбному провідникові пасажери подарують багато усмішок і підтримуватимуть у його вагоні порядок та чистоту»; «дружелюбному продавцеві покупці подарують приязні слова, і йому не доведеться витрачати сили на суперечки» тощо).

Потім, коли вже дитина розповіла про своє бачення тієї чи іншої професії, вона вкладає кільце в руки свого товариша в колі, і гра триває далі.

#### *Запитання та завдання для бесіди*

- ◆ Як ви гадаєте, чи можна одночасно зробити одразу кілька добрих справ?
- ◆ Чи вдавалося вам коли-небудь досягти цього?
- ◆ Чи були у вашому житті моменти, коли ваша дружелюбність змогла пом'якшити чиюсь ворожість?

## Додаток 1

### ДІВЧИНКА І РОМАШКА

В. Сухомлинський

Сонячним ранком маленька дівчинка вийшла погратися на зеленій галявині. Раптом вона почувла: хтось плаче... Прислухалася.

Плач долинав із-під каменя, який лежав у кінці галявини. Нахилилася дівчинка до каменя та й питає:

— Хто там, під каменем, плаче?

— Це я, ромашка, — почувся тихий, слабкий голос. — Звільни мене, дівчинко, гнітить мене камінь.

Відкинула дівчинка камінь і побачила ніжну стеблинку ромашки.

— Спасибі тобі, дівчинко, — сказала ромашка, зітхнувши на повні груди. — Ти звільнила мене з-під кам'яного гніту.

— Як же ти потрапила сюди, під камінь?

— Підманув мене камінь, — розповіла ромашка. — Була я маленькою насінинкою. Восени шукала теплого куточка. Камінь дав мені притулок, обіцяв оберігати мене від холоду та спеки. А коли я захотіла побачити сонечко, він ледве не задавив мене. Я хочу бути твоєю, дівчинко.

— Гаразд, будь моєю, — погодилася дівчинка.

Подружились дівчинка й ромашка. Щоранку дівчинка приходила до ромашки, і вони разом зустрічали сонечко.

— Як добре мені бути твоєю, дівчинко, — часто говорила ромашка.

— А коли б ти виросла у лісі або при дорозі? Якби ти була нічиєю?

— Я померла б від горя, — тихо сказала ромашка, — але я знаю, що нічиїх квітів не буває. Вони

## Додаток 1

### ДІВЧИНКА І РОМАШКА

В. Сухомлинський

Сонячним ранком маленька дівчинка вийшла погратися на зеленій галявині. Раптом вона почувла: хтось плаче... Прислухалася.

Плач долинав із-під каменя, який лежав у кінці галявини. Нахилилася дівчинка до каменя та й питає:

— Хто там, під каменем, плаче?

— Це я, ромашка, — почувся тихий, слабкий голос. — Звільни мене, дівчинко, гнітить мене камінь.

Відкинула дівчинка камінь і побачила ніжну стеблинку ромашки.

— Спасибі тобі, дівчинко, — сказала ромашка, зітхнувши на повні груди. — Ти звільнила мене з-під кам'яного гніту.

— Як же ти потрапила сюди, під камінь?

— Підманув мене камінь, — розповіла ромашка. — Була я маленькою насінинкою. Восени шукала теплого куточка. Камінь дав мені притулок, обіцяв оберігати мене від холоду та спеки. А коли я захотіла побачити сонечко, він ледве не задавив мене. Я хочу бути твоєю, дівчинко.

— Гаразд, будь моєю, — погодилася дівчинка.

Подружились дівчинка й ромашка. Щоранку дівчинка приходила до ромашки, і вони разом зустрічали сонечко.

— Як добре мені бути твоєю, дівчинко, — часто говорила ромашка.

— А коли б ти виросла у лісі або при дорозі? Якби ти була нічиєю?

— Я померла б від горя, — тихо сказала ромашка, — але я знаю, що нічиїх квітів не буває. Вони завжди чийсь. Ось той маковий дзвіночок товаришує із сонечком. А ось та маленька квіточка незабудка — подруга весняного вітру.

Ні, квітка не могла б жити нічиєю.

*Запитання та завдання до казки*

♦ Як ви вважаєте, чи бувають «нічії люди», «нічії звірі», «нічії дерева» тощо? Коли так трапляється?



|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>завжди чийсь. Ось той маковий дзвіночок товаришує із сонечком. А ось та маленька квіточка незабудка — подруга весняного вітру.</p> <p>Ні, квітка не могла б жити нічиєю.</p> <p><i>Запитання та завдання до казки</i></p> <p>♦ Як ви вважаєте, чи бувають «нічийі люди», «нічийі звірі», «нічийі дерева» тощо? Коли так трапляється?</p> <p>♦ Як, на вашу думку, чи можуть рослини або тварини дружити з людиною?</p> <p>♦ Розкажіть про свою дружбу з якоюсь рослиною чи твариною.</p>                                                                                                                                                                                                         | <p>♦ Як, на вашу думку, чи можуть рослини або тварини дружити з людиною?</p> <p>♦ Розкажіть про свою дружбу з якоюсь рослиною чи твариною.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p style="text-align: right;"><b>Додаток 2</b></p> <p><b>Гра «Кільце дружелюбності»</b></p> <p>Діти стають у коло, і кожен вибирає собі якусь професію. Педагог просить дітей уявити, що чарівне кільце дружелюбності допомагає людям різних професій. Потім він обходить усіх дітей і вкладає в руку одного з них кільце дружелюбності. Той, кому воно дісталось, розповідає, чим дружелюбність може зарадити людині обраної ним професії в її роботі (наприклад: «дружелюбному лікареві хворі охочіше розкажуть про свій біль і занепокоєння, і йому легше буде призначити необхідні їм ліки»; «дружелюбному провідникові пасажири подарують багато усмішок і підтримуватимуть у його вагоні</p> | <p style="text-align: right;"><b>Додаток 2</b></p> <p><b>Гра «Кільце дружелюбності»</b></p> <p>Діти стають у коло, і кожен вибирає собі якусь професію. Педагог просить дітей уявити, що чарівне кільце дружелюбності допомагає людям різних професій. Потім він обходить усіх дітей і вкладає в руку одного з них кільце дружелюбності. Той, кому воно дісталось, розповідає, чим дружелюбність може зарадити людині обраної ним професії в її роботі (наприклад: «дружелюбному лікареві хворі охочіше розкажуть про свій біль і занепокоєння, і йому легше буде призначити необхідні їм ліки»; «дружелюбному провідникові пасажири подарують багато усмішок і підтримуватимуть у його вагоні порядок та чистоту»; «дружелюбному продавцеві покупці подарують приязні слова, і йому</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>порядок та чистоту»; «дружелюбному продавцеві покупці подарують приязні слова, і йому не доведеться витратити сили на суперечки» тощо).</p> <p>Потім, коли вже дитина розповіла про своє бачення тієї чи іншої професії, вона вкладає кільце в руки свого товариша в колі, і гра триває далі.</p> <p><i>Запитання та завдання для бесіди</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>♦ Як ви гадаєте, чи можна одночасно зробити одразу кілька добрих справ?</li> <li>♦ Чи вдавалося вам коли-небудь досягти цього?</li> <li>♦ Чи були у вашому житті моменти, коли ваша дружелюбність змогла пом'якшити чийось ворожість?</li> </ul> | <p>не доведеться витратити сили на суперечки» тощо).</p> <p>Потім, коли вже дитина розповіла про своє бачення тієї чи іншої професії, вона вкладає кільце в руки свого товариша в колі, і гра триває далі.</p> <p><i>Запитання та завдання для бесіди</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>♦ Як ви гадаєте, чи можна одночасно зробити одразу кілька добрих справ?</li> <li>♦ Чи вдавалося вам коли-небудь досягти цього?</li> <li>♦ Чи були у вашому житті моменти, коли ваша дружелюбність змогла пом'якшити чийось ворожість?</li> </ul> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|